

Over het realisme en romantisme van deze tijd¹

Dave van Ooijen

Het is altijd mooi om aan het eind van een bijeenkomst te spreken. En zeker als het om een gesproken column gaat. Want in een column mag je toch altijd een paar prikkelende uitspraken doen. En aan de aanwezigen een boodschap meegeven om mee naar huis te nemen.

Ik wil het in de minuten die ik van de organisatie heb gekregen gaan hebben over 'het realisme en romantisme van deze tijd'. U zult zich afvragen wat dit te maken heeft met het thema van deze lunchbijeenkomst. Nu, dat zal u zodadelijk duidelijk worden.

Een week geleden, op 4 juni om precies te zijn, was ik aanwezig op het Jaarcongres van de vereniging 'Gemeenten voor Duurzame Ontwikkeling'. De vereniging is, zoals ze het zelf zegt, een netwerkorganisatie van gemeenten. De organisatie is in 2008 is opgericht en bestaat momenteel uit wethouders van 80 gemeenten.

De bijeenkomst vond plaats op kasteel Groeneveld in Baarn en stond in het teken van het afscheid van Henk Klein, sinds de oprichting directeur van de vereniging. Kasteel Groeneveld is overigens een prachtige locatie in het groen. Er ligt een groot landgoed om heen. Ik kan het u zeker aanraden er eens op bezoek te gaan.

Het kasteel is rond 1710 gebouwd door een rijke koopman en tegenwoordig in bezit van Staatsbosbeheer. En als u daar bent moet u meteen de naast het kasteel liggende Hoeve Ravenstein bezoeken (gebouwd in 1766) waar de familie Tupker in hun boerderijwinkel biologisch vlees en tal van streekproducten te koop aanbiedt.

Tijdens het pleniare gedeelte van het Jaarcongres werden er vier interessante pitches gehouden. Een daarvan was van Heidi Leenaarts die een pitch verzorgde met de titel 'Naar een Nieuwe economie'. Zij deed een gedachten experiment met de aanwezigen. Dat ging ongeveer als volgt. De vraag die zij aan de deelnemers in

---

¹ Gesproken column, uitgesproken op 12 juni 2014 tijdens de lunchseminar 'Nieuwe Business Modellen en de overheid', De Foyer, Ministerie van Economische Zaken, Den Haag.

de zaal voorlegde, was: "Ik leen ieder van vandaag € 100. Aan het eind van de dag wil ik dit terug hebben, maar dan met 10% rente erbij. Haar vraag aan de aanwezigen was: wat gaat u doen?" Na een opmerking uit de zaal 'dat een aantal het pand niet levend zou verlaten' was haar conclusie: 1) dat er door deze aanpak meer schuld dan geld wordt gecreëerd, 2) dat de aanpak mensen tegen elkaar opzet (zo werkt het geldsysteem blijkbaar), en 3) dat geld blijkbaar niet neutraal is.

Na de 4 pitches werden er zes deelsessies gehouden. De deelsessie waaraan ik deelnam werd geleid door Vivian Siebering en ging, in aansluiting op de pitch van Heidi Leenaarts, over 'Nieuwe verdienmodellen in sociaal ondernemen'. Een twintigtal bezoekers zat in gespannen afwachting om een tafel. In plaats van dat er over nieuwe verdienmodellen werd gesproken, volgde evenwel een tweede gedachten experiment.

Met als uitgangspunt het door Heidi Leenaart geschreven boekje 'En wat als we onze economie opnieuw zouden uitvinden', werd met de aanwezigen gekeken hoe met andere vormen van geld een nieuwe economie zou kunnen worden opgebouwd. Centraal stond de 'civic', een concept van Bernard Lietaer, uitgewerkt in zijn boek 'Money and Sustainability'. De 'civic' is een voorbeeld over hoe gemeenten in plaats van euro's, een aanvullende belasting in de vorm van een lokale munteenheid, de 'civic', in het leven kan roepen.

Opvallend was dat de deelsessie, anders dan dit lunchseminar en anders dan tijdens het congres werd aangekondigd, eigenlijk niet ging over nieuwe verdienmodellen en sociaal ondernemen, maar over de ontwikkeling van een nieuw geldsysteem in een min of meer gesloten economisch lokaal systeem. Romantischer dan dat is haast niet mogelijk. Maar wat heeft dat alles nu met het thema van mijn column en de bijeenkomst in kasteel Groeneveld? Ik zal het u uitleggen.

Kasteel Groeneveld werd aan het begin van de 18e eeuw gebouwd in een Franse landschapsstijl: strak, vierkant en symmetrisch. Twee eeuwen later, eind 19e eeuw, toen de kijk op de natuur compleet omgedraaid was, werd het bij het kasteel behorende park veranderd in een Engelse landschapstuin.

Met de Engelse landschapstuin probeerde men een volmaakt landschap te creëren. Met kronkelende beken, slingerpaden, heuveltjes, grote bo-

men en gladde gazons. De kasteeltuin veranderde van strak Frans naar romantisch Engels.

De tuin van het in 1980 door Staatsbosbeheer aangekochte landgoed, bestaat momenteel uit een mengvorm. Te weten de Engelse landschapsstijl, met kenmerken van de oorspronkelijke, meer strakke Franse stijl: rechte lanen en het kasteel zelf, dat symmetrisch gebouwd is.

De discussie over Nieuwe Business Modellen gaat in feite over eenzelfde beweging tussen twee stijlen. Aan de ene kant hebben we de strakke (koude) pragmatische stijl van financiële modellen van de financiële wereld van banken en beleggers, gericht op zoveel mogelijk winst voor enkelen. Modellen die puur praktisch zijn, zonder werkelijke overtuiging of richting.

Aan de andere kant hebben we de romantische (warme) financiële modellen van sociale ondernemers en de 'civic economy'. Modellen die, anders dan die over een lokale munteenheid, noodgedwongen realistisch zijn, zoals de grote socioloog Max Weber zou zeggen, als die nog in leven zou zijn. Het zijn modellen die aansluiten bij de warme leefwereld van burgers, in plaats van bij de koude systeemwereld van bankiers en de computermodellen van speculanten.

Bij Nieuwe Business Modellen ligt de nadruk op meervoudige waardecreatie. Het zijn modellen waarmee burgers, sociale ondernemers, kredietunies, en tal van nieuwe coöperaties op het gebied van zorg, energie en woningbouw, opnieuw economisch, financieel én moreel-ethisch grond onder hun voeten proberen te krijgen.

Net als de Engelse tuin sluiten de Nieuwe Business Modellen perfect aan op de leefwereld van u en van mij. Analoog aan de Engelse tuin vormen Nieuwe Business Modellen een rijk en gevarieerd landschap. Vergelijkbaar met de kronkelende beken, slingerpaden en heuveltjes van de Engelse tuin.

Een zeker romantisme kunnen de vele sociale ondernemers in de Nieuwe Economie daarom niet worden ontzegd. In tegenstelling tot de pragma-

tiek van de financiële wereld en de romantiek van de lokale munt, is de romantiek van de nieuwe ondernemers die met Nieuwe Business Modellen werken, evenwel opvallend realistisch te noemen.

Romantisme en Realisme, mijns inziens is hier sprake van een krachtige combinatie. Het is de tijdgeest van dit moment. Er is volgens mij geen ontkomen meer aan.